

Junoy continua amagat al soterrani

Aquest mes fa cent anys del naixement de l'escriptor i periodista Josep Maria Junoy. Als cents anys d'aquesta data, es pot afirmar culturalment que Junoy continua colgat al soterrani on va passar amagat tota la guerra d'Espanya.

Lluís Bonada

Anem a veure Jaume Vallcorbaplana, l'editor i especialista doctorat en Josep Maria Junoy, el dia 10 de desembre, el dia del centenari del naixement del poeta, crític, periodista, dibuixant, editor i activista cultural. Jaume Vallcorbaplana ens fa observar, perplex i una mica dolgut, que només dos diaris, un d'ells de Madrid, han recordat avui el centenari.

L'únic llibre de Junoy que es pot trobar a les llibreries el va escriure i editar Vallcorbaplana l'any 1984, l'*Obra poètica*, completa, que inclou una documentada introducció que és part del treball amb el qual es va doctorar l'amo de les Edicions dels Quaderns Crema.

Junoy va ser moltes, massa, coses alhora i ara li costa surar per una sola. A més, i aquest és un altre dels seus drames, hi va haver diferents Junoys al llarg de la seva vida, tot i que Vallcorbaplana s'ha esforçat per trobar les línies de continuïtat i coherència en els seus aparents canvis de pensament. Josep Pla titula l'*Homenot* que li fa amb aquesta paraula: Inestabilitat. Com se sap, Junoy va viure amagat tota la guerra civil en uns soterranis. Havia fugit de Puigcerdà, on era aquell juliol del 36. Uns amics del poble l'havien avisat que la FAI el volia afusellar per ser periodista catòlic. Pel que fa a la vigència de Junoy als cent anys del seu naixement i als trenta-un de la seva mort, es pot afirmar que, culturalment, Josep Maria Junoy encara es troba amagat al soterrani on es va recloure l'any 36.

Vallcorbaplana analitza amb un microscopi quin va ser l'avantguardisme defensat per Junoy abans de la guerra, perquè el de després de la guerra, castellanitzat i carca, interessat només —va escriure Vallcorbaplana— pels animals i la religió, és «un home diferent», ens diu ara l'editor, i no té tant d'interès. Junoy va ser, això queda clar, el gran apologeta del cubisme. Però quan entraren a l'avantguarda altres moviments, com el futurisme i el dadaïsmo, que jutja nihilistes i destruc-

Josep Maria Junoy.

Gris, Miró, Gaziol i Pla escluen a Josep Maria Junoy

Reproduïm ací quatre cartes inèdites rebudes per Josep Maria Junoy entre els anys 1912 i 1923. Són cartes que es conserven a l'arxiu familiar i que ens han estat facilitades per Jaume Vallcorbaplana, que les va consultar i fotocopiar en el seu moment per a preparar l'edició de l'Obra poètica de Josep Maria Junoy, amb la qual es va doctorar en Filologia Romànica a la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona, l'any 1983. Hem fet la transcripció dels textos amb un respecte total, sense introduir-hi cap esmena ortogràfica o de qualsevol altre tipus. De les quatre cartes seleccionades, dues són de pintors, Juan Gris i Joan Miró, i les altres dues d'escriptors periodistes, Gaziol i Josep Pla. L'art, el periodisme i la literatura van ser els tres àmbits culturals i professionals de Junoy. La correspondència conservada per la família Junoy és molt valuosa. Junoy va rebre cartes, entre altres, de Picasso, Apollinaire i Cocteau. Pel que fa als catalans, són moltes les cartes de Pla i de Sunyer.

Juan Gris: «El crítico de arte más importante de Barcelona»

Paris, 29-3-12.

«Mi querido Junoy.

Muchas gracias por su libro. Lo he encontrado muy interesante porque

dice V. en él cosas que hacia falta decir, sobre todo bien expresadas como V. lo hace.

Le adjunto las 3 fotografías de los cuadros que he expuesto en los independientes. Por negligencia había demorado el envío de ellas hasta hoy. He de advertirle que ayer vino a verme un señor Barran de las Noticias que me pidió las fotografías para reproducirlas en un artículo sobre los independientes. Como él insistió mucho le di una, el paisaje, que le marco de una cruz. Le dije no poder darle el retrato i la nature morte porque se las había prometido a V. que ya las ha anunciado en La Publicidad. Le pido mil excusas si el haber dado esta fotografía u este señor puede a V molestarle a causa de rivalidades de prensa. Estuvo tan amable este señor pidiéndome datos para un artículo sobre la próxima exposición de Dalmau que me pareció muy violento negarme en absoluto a darle la foto que me pedía.

Ya le supongo completamente al corriente sobre esta exposición. Por si V. no tiene entera la lista de nombres se la doy. Metzinger, Leger, Gleizes, Le Fauconier, Marie Laurincin, Marcel Duchamp, Gris, Esculturas de Agero. Prefacio del catalogo Max Jacob. Cada uno daremos una foto o un dibujo para reproducir en el catálogo.

go. ¿No ha podido V. ocuparse de lo que le pedía a V. en mi última sobre el cobro del dinero en Papitu? Indíqueme alguien al menos que pueda ocuparse de esto.

Los amigos de aquí se han interesado mucho a su libro. Metzinger me encarga de vous remercier por lo que V. dice de él. Me habló de un rendez-vous manqué con V. a cause d'un malentendu. Todos esperamos que V. el crítico de arte más importante de Barcelona una bonne reclame con motivo de la próxima exposición.

Esperando su próxima de V. suyo buen amigo.

Juan Gris.

Picasso me dice que no ha recibido aún su libro y le envía muchos recuerdos».

Gaziol: «La nostra terra és horrible»

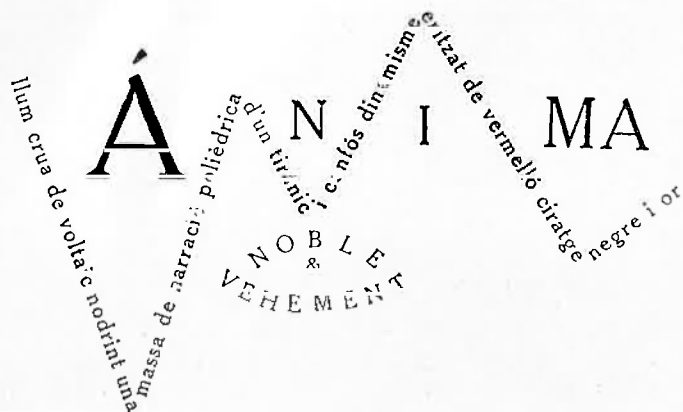
Barcelona, 10 d'abril de 1919.

«Distingit amic:

Fins ahir no vaig rebre la seva lletra del 26 de mars. Inmediatament vaig posar un telegrama al nostre amic Ynglada, notificant-li aquest retràs i dient-li que contestaria a vosté desseguida. Avui ho faig. Excuso doncs la meva tardança, deguda tan sols a la irregularitat del Correu.

No sé, estimat amic, d'on ha sortit la falsa nova de que jo sigui ara Di-

JONGLEURS D'HÉLÈNE GRUNHOFF

tors, amics de l'atzar i corrosius, se'n desentén. Vallcorbaplana ha explicat que Junoy se'n va d'aquests moviments per fugir de l'art sense tradició a què l'empenyeren els futuristes. A més, Junoy es va dedicar a reivindicar un esperit que ell mateix va batejar amb el nom d'escola mediterrània, que vol dir molt i no vol dir res. Vallcorbaplana ens dirà que Junoy va lluitar per implantar un esperit mediterrani modern. ¿Què vol dir això? El diari ABC, el diari de Madrid que el dia 10 dedicava una pàgina a l'escriptor, ho explicava amb aquest titular: «J. M.

Junoy, cent anys d'un avantguardista que va fer metafísica de la Mediterrània». Tornem amb Vallcorbaplana: «Aquesta escola havia de ser la vindicadora de la verdadera tradició llatina, qui sap si influïda per Lélian o per la nounada Action Française en l'estèti-

Joan Miró.

rector de «La Vanguardia». El cas arriba a ser còmic. He rebut enhorabones i salutacions de tot arreu. No obstant no hi ha res de cert, i jo segueixo sent, gràcies a Deu, el croniqueur de sempre. La base d'aquest equivoc deu ser la següent: el Director de «La Vanguardia» segueix sent en Miquel dels S. Oliver; però com sigui que està força malalt, els altres elements del diari hem degut encarregar-nos de substituir el treball

del director, momentàniament. Dic el treball, i res més que el treball, no les funcions ni altra cosa.

Donat això, no puc jo decidir res respecte a la consulta de vostè. Son l'Oliver i el comte de Godó, el propietari del periòdic, els únics que poden resoldre-la. Cree, doncs, que'l millor per vostè fora continuar les gestions que, segons me comunica, ja varen ser comensades i acullides amb simpatia. La millor prova que jo no soc ni faig

de director, és que les ignoraba per complet fins al moment de rebre la lletra de vostè.

Compti amb mi per tot el pugui servir-lo i ajudar-lo: no solament jo apoiaré la petició de vostè, en cas de que me sigui consultada, sino que además, si vostè vol, m'encarregaré de trametre-la. Tingui en compte, però, que la meua influència serà forçosament limitada en el sentit de que jo sols podré tramitar el desitg seu, però no decidir. Li dic això, amb tota sinceritat, perquè vostè entengui la mida de les meves forces. Vull servir-lo com veritable amic, tan com puc; però per això mateix m'interessa també que vostè sàpiga fins on puc, i estigui enterat de que, en tot cas, la decisió no serà pas jo qui podrà dictar-la.

Més: jo penso que el medi millor per arribar a un bon fi, seria el que vostè tractés directament l'affaire. Si, en el cas de resoldres aquesta satisfactoriament, vostè degués retornar a París per col·laborar des d'allí a «La Vanguardia», llavors sí que potser fora millor que no's moguéss, a fi d'evitar-se l'anar i venir i les despeses consegüents. Però del moment que vostè pensa col·laborar des de Barcelona estant, i venir tan si li és possible entrar a «La Vanguardia» com si no, penso que el camí més senzill i la decisió més encertada és comensar per venir. Un cop aquí podríem parlar llargament, vostè se procuraria tots els

ca: el cert és que lluità en favor de l'art mediterrani, contraposant-lo al germànic en general, i, en particular, al romàntic». Després del cubisme vindrà la seva conversió a la religió catòlica, la seva obsessió per la fe i els dogmes, i la reivindicació d'un esperit clàssic i de la tradició. El seu intent de substituir D'Ors en els papers diaris.

Després de les teories, hi ha l'escriptor i el periodista-editor. La seva producció poètica és molt curta. Junoy feia sempre curt. Feia curt quan escrivia, feia curt quan llegia i feia curt quan engegava un nou projecte cultural. Funda *La Nova Revista*, però a partir del número 7 en deixa la direcció i, dos anys després de la fundació, la cedeix a Joaquim Folguera. Funda, també, la revista d'avantguarda *Troços*, però la dirigeix només tres números. Josep Pla diu que Junoy li va confessar que li havia estat impossible de

llegir un llibre de la primera ratlla a l'última.

Els seus poemes plàstics són aptes, sobretot, per ser reproduïts i per il·lustrar articles. Els cal·ligrames. Els elogis rebuts d'Apollinaire. La seva tasca de pioner: va ser un dels primers europeus a utilitzar l'haikú, que ell anomenava *Hai-Kais*. Però tot això, que pot tenir una gran importància per a la història de la literatura i de l'art, té un interès limitat per al lector majoritari d'avui. En contrapartida, no deixa de ser injust que les seves prosas, el seu llibre *El gris i el cadmi*, per exemple, no sigui a les llibreries. «El farem editar», ens promet Vallcorbaplana. «I ho farem a partir d'un exemplar corregit a mà per Junoy que hem pogut trobar». L'esperit fugisser de Junoy és a la base d'*El gris i el cadmi*, un llibre de dues-centes onze pàgines format per noranta-quatre textos, noranta-quatre

notes voladisses sobre el temps, els viatges, els paisatges i els seus amics. Són prosas poètiques, però no saltironegen ni cauen mai en la cursileria o l'afectació. Vallcorbaplana diu que en algunes d'aquestes prosas es detecta el vers camuflat. «Els textos —ha escrit—, sintètics i fortament arquitecturitzats, tendeixen al domini líric de l'emoció, mantenint-se fidels a la pròpia ànima, domini que Moréas postulà precisament a propòsit de Lamartine». A l'editor, no li sembla agosarat veure, en l'origen d'aquest llibre, el model de Jean Moréas i els seus *Esquisses et souvenirs* i, sobretot, *Paysages et sentiments*. De Lamartine és la citació escollida per Junoy per obrir el volum: «Ce nectar mélangé qui nous offre le vie...».

Després, hi ha les *Conferències de combat*, de gran interès encara avui, i el volum d'aforismes *Marginàlia diver-*

medis possibles d'acció, jo li donaria tota mena de concurs, i me sembla que aixís fora infinitament més planera la solució.

Acceptaria vostè un consell no so- lament d'amic, sino d'amic de veres, íntim? És aquest: no faci cas del que pugui dir ni la familia ni els coneguts. Un esperit que està pel damunt dels fracasos vulgars, no fracasa mai, per més que els altres diguin. Ademés, crec que tractem, no nn problema es- piritual, sino una senzilla qüestió de conveniencia econòmica. Sent aixís, en cas de vosté jo faria el que cregués que's convé, prescindint de tot el resta.

Espero, doncs, la decisió de vosté. Amb la seva lletra he rebut el nú- mero de Les Marges que m'ha enviat. Li agraiexo la delicadesa. La nota de Francis de Mimandre és justíssima i m'ha fet sentir doblement la pena de que vosté no pugui restar a París. Ju- noy, la nostra terra és horrible: hem de viure dels seus recursos, els qui no tenim fortuna, i aquesta subjecció és gairebé sempre contrària al nostre an- hel espiritual. A les altres terres pot- ser passa alguna cosa semblant als qui volen expatriar-se. La diferència, pe- rò, està en que a Europa la expatri- ció és gairebé sempre un luxe, un gust, un complement no indispensable, i en canvi a casa nostra és forçosa, és una qüestió de salubritat esencial, és un deslliurament necessari, gairebé un acte imprescindible d'higiene. I aquí

vé la tragedia; hem d'escollir entre dos sufriments: o quedar-nos a casa amb la ronya, o sortir a viure de l'aire del cel.

Acabem de tenir a Barcelona un'al- tra revolució. És la que fa XXXVI o XXXVII d'ençà que jo les compto! Fa uns 20 dies que no surten els dia- ris, i Deu sab quan tornaran a sortir. Hem tingut paro general, tropas pels carrers, bateries als Josepets, telegra- fia sense fils a la Plaça de Catalunya (1), barcos de guerra, i sometens pa- trullant per la ciutat. Acausa d'ells i de la manera com aguantaven l'arma, d'aquesta feta ne dirien la setmana dels titelles, que amb la tràgica i la còmica, anteriors, formen la última trinitat revolucionaria de Catalunya.

Vol que li sigui franc? Per mica que pogués, jo'm quedaria a París...

Els millors souvenirs a Madame et Monsieur Ynglada. An aquest li es- criuré aviat, contestant a la última lle- tra rebuda d'ell.

Disposi sempre, cordialment, del seu affm. i devot,
«A. Calvet».

Joan Miró: «Vostè em va llançar a Barcelona»

45, rue Blomet.
(Chez Mr. Gargallo).
París (XV me),
3 Maig 1921.

«Amic Junoy. Suposo que an aquests moments haurà ja rebut el ca- tàlec de la meva exposició a París.

En Dalmau se n'ha cuidat de tot això, i a ell vaig dar la llista del catà- leg que calia enviar per Espanya.

Estic contentíssim i molt encorat- jat, i un aquests moments no puc obli- dar a vosté, que em va llançar a Bar- celona.

Li desitjaria bona salut i el saluda el seu affm. amic,
Miró».

Josep Pla: «L'onvejo, cordialment, amic Junoy»

Berlín, 27 agost 1923.

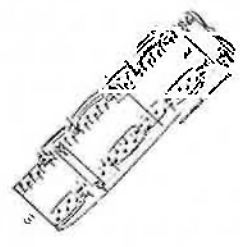
«Bon amic Junoy: he rebut i llegit amb un interés extraordinari les seves conferencies de combat. Només en co- neixia una i encara a través d'un compte rendu lamentable. Les trobo extraordinaries. El classicisme passat per Vosté es una cosa plena de bon- dat, humaníssima. En això, com en tot, ha arribat al fons. No solament m'ha donat —en un moment en que estic molt allunyat d'aquestes idees— la sensació de la noblesa única i de la íntima satisfacció intel·lectual que el clasicisme produeix, sinó que ha sabut treure de la popularització d'aquestes idees la part aparentment antipàtica que tenen. Literariament, per altre part, trobo el llibre magní- fic, i la presentació, exceient, tant ex- celent que no recordo un llibre català modern que s'hi pugui comparar. I no li vull pas parlar, per no ofendre'l, de la justesa de les cites però li confeso que la definició de classicisme que dó-

sos, assaigs que Vallcorbaplana creu que cal editar, tot i que el *Diccionari de la literatura Catalana* de Molas i Massot gosi dir, com si això fos una veritat assumida per tothom, que «tampoc en l'assaig no fou gaire pro- fund». L'altre camp en què, segons el *Diccionari*, no fou gaire profund, va ser en el de la prosa. «I després, indi- ca Vallcorbaplana, queda molta críti- ca artística per editar, com el llibre mític *Arte y artistas*, primer llibre d'Europa que parla de la pintura cu- bista». I clar, després hi ha la corres- pondència, malauradament inèdita com quasi tota la catalana.

Però Junoy no va ser només escrip- tor, petit o gran escriptor, i guia artís- tic i cultural. Va ser un gran promotor de l'art més bo del seu temps —deixem- nos ara d'etiquetes— i va participar en unes quantes de les empreses culturals més destacades del seu temps, com va

EUFÒRIA

sentiments
decisiones
sins
suspensions
cos nu al sol
mentol al cor
retall del "Courrier de la Presse"

(11) Ballels Presells.
Almanac de La Revista, 1918.

J.-M. JUNOY
Desembre 1917

Josep Pla.

na en la conf. de Tarragona m'ha emocionat. Lluitant amb aquestes armes, no crec que hi hagi possibilitat de resistència.

L'envejo, cordialment, amic Junoy. Li envejo la vida, el treball, l'entusiasme i la caritat.

Jo seré a Berlín fins el 15 de setembre. He intentat de combinar —li dic confidencialment— un viatge a Rússia però no crec que surti. El 15 del mes entrant seré a Londres. M'hi estaré, si Deu vol, fins al Gener o Febrer de l'any que vé. Llavors iré a Madrid a probar fortuna a la carrera con-

sular. Si això surt bé, abandonaré per sempre mes el periodisme i totes aquestes activitats mes o menys literàries positivament superiors a les meves possibilitats. Si això no marxa, hauré temporalment de continuar —si es que el fet d'anar a oposicions no acaba per escamar (!) completament els meus amics del diari i no em trobo amb les portes tancades. Tinc una necessitat quasi física d'acabar aquesta vida de misèria, d'impudor i d'irresponsabilitat.

He viat que ha parlat de Rilke, recentment. En Xammar, que coneix l'alemany molt be m'ha dit que llevat d'això i dels germans Mann, dos novel·listes jueus, tot lo altre no te cap interès. Vaig llegir fa temps la novel·la de Cocteau, que trobo infinitament superior a les coses de Morand. El model, però, Stendhal, resta insuperat.

Un detall curiós: Alfons Daudet, fill de Lleó Daudet, és a Hongria, dirigint una missió de la casa Schneider-Creusot per comprar els ferrocarrills hongaresos. Aquesta es una operació d'alta política francesa a l'(paraula desconeguda) Danubiana. La casa Schneider-Creusot està interesadíssima per altre part en l'afer del Ruhr.

Li demano perdó per la desmesurada amplitud d'aquesta carta.

Saludi als amics Ricart i Rafels.

Els meus respectes a la seva família, els millors recorts per Vosté.

Aff. Josep Pla. □

ser la fundació, l'any 1927, de la publicació i editorial *La nova Revista*, en la qual va publicar el seu gran amic Josep Pla i Joaquim Ruyra, entre altres, i des de la qual va dedicar-se a divulgar Chesterton. I també va col·laborar amb Josep Maria Capdevila en la creació del diari catòlic *El Mat*, aparegut el 1929. Junoy era lluny llavors de la seva col·laboració al *Papitu*, on havia publicat dibuixos anticlericals. Sumant de tot arreu, la figura adquireix una dimensió considerable. Junoy és, per si mateix, tota una història de la cultura catalana.

Josep Maria Junoy era un idealista. Volia que l'art fos educador de la població. Els pensaments exposats en la seva obra són tots ells *sanitosos*, segons ha assenyalat recentment Leandre Amigó a l'*Avui*. Però ell, que tenia la dèria de guiar el futur de l'art en general, no té cap culpa que l'idealisme i

la voluntat de regenerar el poble hagin quedat totalment fora de joc. El futur, no l'han previst ni els avantguardistes ni els futuristes. El futur en la literatura ha estat dels que han prosseguit en la línia de la més pura tradició, la línia del realisme i de l'aprofundiment en la coneixença de l'home i de la vida tal com és, i no tal com voldríem que fos. Kundera ho analitza molt bé a *L'art de la novel·la*, editat en català els mateixos dies que intentem recordar Junoy en el seu centenari. «L'avantguarda —diu Kundera— estava posseïda per l'ambició d'estar en harmonia amb el futur. Els artistes d'avantguarda creaven unes obres certament coratjoses, difícils, provocatives, sorolloses, amb la certesa, això sí, que «l'esperit del temps» els assistia i que el demà els donaria la raó. «El flirteig amb l'esdevenidor —afirma— és el pitjor dels conformismes, una covarda llagoteria al més fort».

TORRE ORIA

el cava valencià

